

Õppeaine	Ajalugu
Õppeaine kirjeldus, sh lõimingu põhimõtted kursuste vahel ja aineüleselt, hindamise erisused	
Ajaloo õppimise käigus omandatakse pädevused, mis on vajalikud oma elu korraldamiseks ajalooteadvuse toel ühiskonnale omases ajaloolises kultuuris. Ajalooõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooõpetus aitab õpilasel omandada kultuuriruumis ning ajalookeskonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi ning teadvustada ja analüüsida minevikunähtuste muutlikkust, tõlgendatavust, omavahelisi seoseid ning seoseid tänapäevaga ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsimusi, võõrvallutustega kaasnenud mõju erinevatel ajaperioodidel. Ajalooõpetuses väärtustatakse kultuurilist mitmekesisust, sh kujundatakse mõistmist, et mitmekesisus on ühiskonna rikkus ja arengu tingimus. Teadvustatakse õppija rolli kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana. Ajalooõpetus toetab õppija enesemääratluse kujunemist, aga ka võimet asetada end kellegi teise olukorda, vaadelda maailma kellegi teise seisukohast lähtudes. Üldpädevuste saavutamist toetab ainevaldkonna õppeainete eesmärgipärane lõimimine teiste valdkondade õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine. Selle tulemusel kujuneb õpilasel suutlikkus rakendada oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades, kujundada enda väärtushoiakuid ja -hinnanguid ning võimalus omandada ettekujutus ühiskonna kui terviku arengust. Lõimingu toimimiseks on oluline järjepidev koostöö aineõpetajate vahel. Hindamine toimub lähtuvalt kooli hindamisjuhendist. Hindamise kasutatakse erinevaid hindamise viise nagu suuline ja kirjalik sõnaline hindamine, kaasõpilaste hindamine ja lisaks ka enesehindamine. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Gümnaasiumi ajalugu koosneb kuuest kursusest. I kursus „Üldajalugu“ (10. klass) • Vanaaeg • Keskaeg • Uusaeg II kursus „Eesti ajalugu I (kuni 16. ja 17. sajandi vahetuseni)“ (10. klass) • Esiaeg • Keskaeg • Üleminek keskajast uusaega III kursus „Eesti ajalugu II (kuni 19. sajandi lõpuni)“ (11. klass) • Rootsi aeg • Eesti 18. sajandil • Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul IV kursus „Lähiajalugu I – Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel“ (11. klass)	

- Maailm esimese maailmasõja eel
- Esimene maailmasõda, Eesti Vabadussõda
- Maailmasõdade vaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid
- Teine maailmasõda

V kursus „Lähiajalugu II – Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel“ (12. klass)

- Külma sõda
- Demokraatlik maailm pärast teist maailmasõda
- NSVL ja kommunistlik süsteem
- Maailm sajandivahetusel

VI kursus „Lähiajalugu III – 20. sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm“ (12. klass)

- Eluolu ja kultuur
- Sõja ja rahu küsimus
- Inimsusevastased kuriteod
- Muu maailm

Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

- analüüsib ajalooperioodide iseloomulikke tunnuseid, vaimulaadi ja erinevuste põhjusi, mõistab ja analüüsib ajaloolise arengu jätkuvust ja muutuste põhjusi, mõistab minevikus elanud inimeste elu ajaloolises kontekstis ning üksiksiku valikute ja otsuste tähtsust inimkonna ajaloo kujundamisel;
- analüüsib Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajaloo kontekstis ning mõistab vastastikuseid seoseid;
- mõistab tänapäeva Eesti ühiskonna kujunemise ajaloolist tausta, tunneb ära mineviku mõjutusi;
- mõistab, et inimeste eluviisi, väärtushinnanguid ja ühiskonnaelu mõjutavad religioon ja ideoloogiad, mõistab teaduse ning kultuuri arengu ja tehnoloogiliste muutuste mõju ühiskonnale ja nende vastastikuseid seoseid;
- mõistab suurriikide mõju maailma majandusele ning poliitikale eri ajastuil, analüüsib riikidevahelist koostööd ja konfliktide lahendamise viise;
- analüüsib demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide arengu põhijooni;
- mõistab ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ja tagajärgi, analüüsib kriitiliselt infot, eristab fakti arvamusest;
- tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ja mõistab kultuuri järjepidevust;
- mõtestab enda rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana, teadvustab kultuurilist mitmekesisust ja kultuuri rolli enesemääratlemises;
- mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju.

Kursus I õpitulemused ja õppesisu, konkreetsed lõimingu näited ja kõik erisused, mis on konkreetse kursusega seotud.

Teema: Vanaaeg**Õpitulemus:**

- teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus;
- mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost antiikaja näidete põhjal;
- õpilane mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas;
- tunneb ning võrdleb demokraatliku ja aristokraatliku linnriigi toimimise põhimõtteid;
- näitab kaardil Kreeka linnriike;
- teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus;
- rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat;
- tunneb ning võrdleb Rooma vabariigi ja keisririigi toimimise põhimõtteid;
- näitab kaardil Rooma riigi laienemist;
- iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu;
- iseloomustab näidete abil antiikkultuuri saavutusi;
- teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus;
- iseloomustab religiooni ja mütoloogia osa antiikaja inimese maailmapildis ning kristluse tekkelugu ja kujunemist riigiusuks;
- selgitab antiiktsivilisatsioonide tähtsust maailma ajaloos antiikaja näidete põhjal ning mõistab antiigipärandi olulisust tänapäeval;
- toob esile seosed antiikkultuuri ja Euroopa kultuuri kujunemise vahel.

Õppesisu:

Üldajaloo periodiseering. Vanaaja, keskaja ja uusaja mõiste ning üldiseloomustus.

Vana-Kreeka - Kreeka linnriigid: valitsemine, kodanikkond, eluolu.

Sparta ja Ateena.

Hellenid ja barbarid: hellenite kasvatus, haridus ja igapäevaelu.

Kreeka kultuur: mütoloogia ja religioon.

Homerose eeposed.

Ajalookirjutuse algus.

Kõnekunst.

Teater.

Filosoofia: Sokrates, Platon, Aristoteles.

Olümpiamängud.

Rooma vabariik ja selle korraldus.

Rooma tõus suurriigiks: armee. Caesar.

Keisrivõimu kehtestamine: Augustus.

Lääne-Rooma ja Ida-Rooma.

Rooma ühiskond ja eluolu: perekond, kasvatus ja haridus. Rooma õigus. Rooma kui antiikaja suurlinn. Ehituskunst.

Religioon: ristiusu teke ja levik ning tõus riigiusuks.

Antiiktsivilisatsioonide saavutused ja tähtsus maailma ajaloos.

Lõimingu võimalused:

- **ajalugu ja kirjandus: ühistöö:** Õpilased loevad kirjanduses Homerose “Iliast” ja “Odüsseia” laste versiooni ning koostavad ajalootunnis saadud

	teadmiste ning loetu põhjal kollaažitöö; • geograafia – kaardi tundmine.
Teema: Keskaeg	
Õpitulemus: • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost keskaja kontekstis; • toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas; • iseloomustab keskaja ühiskonda ja eluolu ning analüüsib kriitiliselt keskaja erinevaid teabeallikaid; • rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat; • iseloomustab keskaja ühiskonda ja eluolu ning analüüsib kriitiliselt keskaja erinevaid teabeallikaid; • teab linnade tekkimise põhjusi ja iseloomustab, kuidas funktsioneeris linnaühiskond; • toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas; • iseloomustab islami teket ja levikut ning väärtustab islami kultuuripärandit; • mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas; • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • iseloomustab kiriku osa keskaja ühiskonnas ja kultuuris ning inimeste mõttemaailma kujundajana; • teab ristsõdade põhjusi ja tulemusi ning mõju kultuurile ja väärtushinnangutele;	Õppesisu: Rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi langus. Frangi riik: Karl Suur. Lääne-Euroopa riikide teke. Ühiskond ja eluolu: läänikord. Feodaalide ja talurahva eluolu. Rüütlikultuur. Linnaühiskond: kaubandus, käsitöö, valitsemine. Islami teke ja levik: Muhamed. Koraan. Ilmalik võim ja vaimulik autoriteet: keisrivõim ja paavstlus. Religiooni dominantsus. Vaimulikud ordud. Ketserlus. Ristsõjad. Ülikoolid ja skolastika. Lõimingu võimalused: • kunstiajalugu, kirjandus, geograafia: fotoromaani tegemine keskaegse rüütli teekonnast I ristsõja ajal Pühale maale või päeviku koostamine, kus on kirjeldatud teekonda sinna. • kehaline kasvatus, bioloogia, inimeseõpetus - keskaegse rüütli toitumis- ja treeningkava koostamine, haigused, mis neid ähvardasid ja miks.

• iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu; • toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas; • iseloomustab keskaegsete ülikoolide tegevust.	
Teema: Uusaeg	
Õpitulemus: • teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus; • mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas; • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas; • iseloomustab uut maailmapilti ning selgitab renessansi, maadeavastuste ja reformatsiooni osa selle kujunemisel; analüüsib kriitiliselt erinevaid teabeallikaid; • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • näitab ja analüüsib uusajal toimunud muutusi Euroopa poliitilisel kaardil; • mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemusliku seose ning väärtushinnangute muutumist uusajal; • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • näitab ja analüüsib uusajal toimunud muutusi Euroopa poliitilisel kaardil; • mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemusliku seose ning väärtushinnangute muutumist uusajal; • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus;	Õppesisu: Uue maailmapildi kujunemine: renessanss ja humanism, maadeavastuste mõjud ja tagajärjed, reformatsioon ja vastureformatsioon. Absolutism ja parlamentarism: poliitiline kaart uusaja alguses. Absolutism Prantsusmaal, parlamentarismi kujunemine ja kindlustumine Inglismaal. Ameerika Ühendriikide iseseisvumine. Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade mõju Euroopale: valgustus. Viini kongress. Rahvusluse tõus ja rahvusriikide teke. Industriaalühiskond: tööstuslik pööre, industriaalühiskonna iseloomulikud tunnused, masstootmine ja monopolid. Maailmamajandus, teaduse ja tehnoloogia areng uusajal. Lõimingu võimalused: • muusika, kirjandus, geograafia. • eesti keel ja kirjandus: Intervjuu tegemine

• mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajaloo perioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas; • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • näitab ja analüüsib uusajal toimunud muutusi Euroopa poliitilisel kaardil; • teab, mis mõju avaldasid Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni reformid Euroopale; • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajaloo perioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas; • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonna elu valdkondade kaudu; • iseloomustab industriaalühiskonda ning analüüsib selle mõju inimeste igapäevaelule; • mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajaloo perioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas; • tunneb teaduse ja tehnika arengu põhijooni ning tähtsamaid saavutusi uusajal; •	vabrikutöölisega (eesti keel ja kirjandus) või kapitalistidega Lühinäidendi koostamine ja ettekandmine klassis rühmatööna (teema võib valida USA iseseisvussõda, Prantsuse revolutsioon, Napoleon, Viini kongress vms).
Kursus II õpitulemused ja õppesisu, konkreetsed lõimingu näited ja kõik erisused, mis on konkreetse kursusega seotud.	
Teema: Eesti esiaeg	
Õpitulemus:	Õppesisu: Antropogeneesi põhijärgud. Inimasustuse levik maailmas. Jäaaeg ja

• teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus; • teab tähtsamaid Eesti esiaja perioode; mõistab muististe kui ajalooallikate eripära; • mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas; • kirjeldab inimeste eluolu ja toob näiteid inimeste tegevusaladest ja nende muutustest esiajal; • rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat, • iseloomustab esiaja eestlaste suhteid naaberrahvastega ning vastastikuseid mõjutusi; • kirjeldab Eesti halduskorraldust ja majanduse arengut esiaja lõpul, • seletab ja kasutab kontekstis mõistet arheoloogiline kultuur, muistis, muinaslinnus, kalme, maakond, kihelkond, malev, animism.	selle taandumine. Inimasustuse algus Euraasia põhjaosas. Tähtsamad arheoloogilised kultuurid. Muinasaja allikad ja nende uurimine. Kiviaja kultuurid Eestis: Kunda kultuur, kammkeraamika kultuur, nöörkeraamika ehk venekirveste kultuur – elanike peamised tegevusalad ning kultuuri iseloomustavad muistised. Metalliaeg. Pronksiaeg. Asva kultuur. Rauaaeg. Põlispõllundus, kalmed, linnused. Eesti esiaja lõpul. Suhted naabritega: idaslaavlased, balti hõimud, viikingid. Rahvusvaheliste kaubateede kujunemine ja Eesti. Eesti ühiskond esiaja lõpul: sotsiaalne kihistumine. Maakonnad ja kihelkonnad. Linnused. Külad ja elamud. Muinasusund ja ristiusu levik Eestis. Muinasusundi seos loodusega. Vanimad teated ristiusu levikust Eestis. Lõimingu võimalused: • kirjandus - ühistöö tekstide põhjal; • ühiskonnaõpetus - ajalooliste ühiskondade toimimine; • geograafia - asustuse geograafiline paiknemine. • Kunst ja psühholoogia- endast või oma tuttavast foto tegemine, et tuua välja muinasaja inimese mõtteviise ja enesemääratlust • kehaline kasvatus (sobib ka õuetunnina) - kooli ümbruses avastada kohti, mis sobiks muinasaja kogukonnale elamiseks, korilusega tegelemine - fotode tegemine
--	---

Teema: Keskaeg

Õpitulemus:

- seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära;
- analüüsib Balti ristiõja põhjusi, kulgu ja tulemusi erinevate osaliste vaatenurgast;
- teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule;
- analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel;
- mõistab, et nii ajalooallikas kui ka ajaloonarratiiv on mõjutatud selle autorist, loomise asjaoludest, ajastust ning tõlgendajast;
- selgitab näidete varal sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning ühekülgse ajalookäsitluse tagajärgi;
- selgitab allikatele tuginedes tänapäeva Eesti ühiskonnale iseloomulike ilmingute ja arengute ajaloolist tausta, hinnangute muutumist ajas ja põhjendab nende tagamaid;
- tunneb muutusi Vana-Liivimaa riiklikus korralduses ja poliitilisel kaardil; iseloomustab suhteid naaberriikidega;
- selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis ja Euroopas;
- teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi;
- rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat;
- iseloomustab Eesti keskaja ühiskonda: läänikord, talurahva õiguslik seisund ning majanduslik olukord, käsitöö ja kaubandus, eluolu linnades; loob seoseid Eesti ja Euroopa ajaloo vahel keskajal;
- kirjeldab Eesti keskaja kultuuri põhijooni ning mõistab ristiusu mõju Eesti kultuurile, vaimuelule ja väärtushinnangute muutumisele; saab aru kultuurilisest järjepidevuses.

Õppesisu:

Paavsti võim ja hegemonistlikud taotlused: ristiõdade põhjused ja peasuunad. Läänemeremaade

ristiusustamine. Keskaegne kolonisatsioon.

Lääne-Euroopa ühiskonna eeskuju Eesti keskaja ühiskonna kujunemisel. Muistne vabadusvõitlus: Balti ristiõdade põhjused. Muistse vabadusvõitluse käik. Eestlaste lüüasaamise põhjused ja tagajärjed.

Henriku Liivimaa kroonika ajalooallikana. Vana-Liivimaa.

Jüriöö ülestõus, selle põhjused ja tagajärjed.

Keskaja ühiskond Eestis: läänikorraldus. Mõisate rajamine. Sunnismaisuse ja teoorjuse kujunemine. Keskaegsed linnad Eestis: linnade valitsemine. Käsitöö, kaubandus, Hansa Liit. Gildid ja tsunftid. Eluolu linnas.

Kirik ja kultuur: vaimulikud ordud ja kloostrid. Arhitektuur.

Lõimingu võimalused:

- **kirjandus ja kunstiajalugu, ühiskonnaõpetus** - ajalooliste ühiskondade toimimine,
- **geograafia** - Hansa Liidu geograafiline paiknemine.
- **eesti keel, inglise keel, vene keel, kehaline kasvatus:** giidituuri koostamine läbi Tallinna vanalinna ning ka selle läbi viimine.

Teema: Üleminekuaeg keskajast uusaega

Õpitulemus:

- seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära;
- selgitab allikate alusel Liivi sõja eellugu, kulgu ja tulemusi;
- analüüsib Eesti ühiskonnaelu erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist;
- teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi;
- teab muutusi riiklikus korralduses ja poliitilisel kaardil sõdade ajal;
- rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat;
- teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule;
- iseloomustab reformatsiooni mõju ja tähtsust eesti kultuuriloos; analüüsib muutusi mentaliteedis ning vaimuelus;
- Õpilane analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud.

Õppesisu:

Liivi sõda: Vana-Liivimaa asend Läänemere regioonis. Liivi sõja eellugu, käik ja tulemused.

Eesti kolme kuningriigi valduses: riiklik korraldus ja poliitiline kaart.

Liivi sõda, Vana-Liivimaa.

Reformatsioon Eestis: haridusolud. Eestikeelse trükisõna algus.

Vastureformatsioon. Kultuuri areng: Balthasar Russowi kroonika ajalooallikana. Reformatsiooni ja vastureformatsiooni mõju vaimuelule.

Lõimingu võimalused:

- **kirjandus** - filmi vaatamine ja analüüs; geograafia, kunstiajalugu.

Kursus III õpitulemused ja õppesisu, konkreetset lõimingu näited ja kõik erisused, mis on konkreetse kursusega seotud.

Teema: Rootsi aeg

Õpitulemus:

- teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi;
- teab, kuidas toimus Rootsi võimu järkjärguline kehtestamine kogu Eesti alal;
- analüüsib Eesti ühiskonnaelu erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist;
- selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis ja Euroopas;

Õppesisu:

Rootsi suurriigi ajastu. Rootsi keskvoim ja baltisaksa aadel.

Majanduslik areng: talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Reduktsioon ja selle tulemused. Manufaktuuride teke. Kaubandus.

• selgitab allikatele tuginedes tänapäeva Eesti ühiskonnale iseloomulike ilmingute ja arengute ajaloolist tausta, hinnangute muutumist ajas ja põhjendab nende tagamaid; • kirjeldab talurahva õigusliku ja majandusliku olukorra muutumist Rootsi ajal; • teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule; • mõistab luterluse mõju ning Rootsi aja tähtsust eesti kultuuri ja hariduse arengus, ajaloos ning tänapäeval; • analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud.	Vaimuelu ja kultuur: luterlus riigiusuna. Esimesed gümnaasiumid. Ülikooli asutamine Tartus. Rahvaharidus. Eestikeelse kirjasõna levik Lõimingu võimalused: • kunstiajalugu - baltisaksa mõisate analüüs ja eluolu kirjeldus. • eesti keel ja kirjandus - lühinäidendi tegemine ja ette kandmine näiteks talupere päevast, linnapere päevast, aadlipere päevast, teema võib õpetaja ise valida
Teema: Eesti 18. sajandil	
Õpitulemus: • analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel; • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära; • selgitab Põhjasõja põhjusi, tulemusi ja mõju; • analüüsib Eesti ühiskonnaelu erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist; • iseloomustab Balti erikorda ning selle mõju Eesti arengule; • rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat; • mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis.	Õppesisu: Venemaa euroopastumine 18. sajandil. Katariina II valgustatud absolutism. Põhjasõda: Põhjasõja põhjused, käik ja tulemused. Balti erikord: Vene keskvõim ja baltisaksa seisuslik omavalitsus. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Asehalduskord. Sõdade, haiguste, olmetingimuste ja näljahädade mõju rahvastikule. Rahvastikuprotsessid Eestis 16.–18. sajandil. Vaimuelu 18. sajandil: baltisaksa kultuur ja talurahvakultuur. Rahvaharidus. Pietism ja valgustus. Lõimingu võimalused: • ühiskonnaõpetus - ajalooliste ühiskondade toimimine: kaebekirja või ülistuskirja

	koostamine Poola, Taani või Rootsi valitsejale • geograafia - rahvastiku muutused ajaloos.
Teema: Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul	
Õpitulemus: • kirjeldab moderniseeruvat Euroopat ja Venemaad 19. sajandil ja 20. sajandi algul; • analüüsib Euroopa valgustusideede mõju Eesti vaimuelule; • teab, kuidas muutus talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord, ning selgitab majandusprotsesside ja talurahvaseaduste seoseid; • teab, kuidas muutus talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord, ning selgitab majandusprotsesside ja talurahvaseaduste seoseid; • seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära; • mõistab ärkamisaja tähendust ja tähtsust ning selle mõju kodanikuühiskonna kujunemisele Eesti ajaloos; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid estofiil, ärkamisaeg, rahvuslik liikumine, venestamine, Aleksandrikool; • selgitab allikatele tuginedes tänapäeva Eesti ühiskonnale iseloomulike ilmingute ja arengute ajaloolist tausta, hinnangute muutumist ajas ja põhjendab nende tagamaid; • iseloomustab rahvusliku liikumise eeldusi ja seoseid Euroopaga; • teab, millised olid tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ning kes olid rahvusliku liikumise eestvedajad; • analüüsib allikate alusel rahvusliku liikumise ettevõtmisi ja ideid; • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • iseloomustab muutusi Eesti ühiskonnas ja ühiskondlik-poliitilise mõtte arengut 19.	Õppesisu: Moderniseeruv Euroopa: industriaalühiskonna kujunemine, rahvuslik liikumine. Venemaa 19. sajandil ja 20. sajandi algul. Talurahva vabanemine: pärisorjuse kaotamine Eestis. Talurahva omavalitsuse kujunemine. Talude päriseksostmine. Usuvahetusliikumine. Tööstuse areng. Erinevused Põhja- ja Lõuna-Eesti arengus. Ärkamisaeg: Eelärkamisaeg. Estofiilid. Tartu ülikool 19. sajandil. Estofiilid. Eesti haritlaskonna kujunemise algus. Seltsiliikumine. Tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ja nende eestvedajad, erimeelsused eesmärkide saavutamisel. Moderniseeruv Eesti: majanduse areng. Raudteede ehitamine, selle mõju majanduslikule ja sotsiaalsele arengule. Suurtööstuse kujunemine. Põllumajanduse areng. Talurahva kihistumine. Ülevenemaaliste seaduste laienemine Eestile. Venestusaja mõju haridusele, kultuurile ja rahvuslikule liikumisele. Rahvusliku professionaalse kultuuri kujunemine. Uus rahvuslik tõus. Poliitilised rühmitused Eestis. 1905. aasta sündmused ja nende mõju ühiskonnale. Lõimingu võimalused: • ajalugu, eesti keel ja kirjandus, kunst ja

sajandi lõpul ning loob seoseid omariikluse kujunemisega.	kunstiajalugu, ühiskonnaõpetus. Intervjuu tegemine Eesti ärkamisaja suurkujudega. Näidendi koostamine ja ettekandmine ärkamisajast. Eestlase motivatsioonikirja koostamine.
Kursus IV õpitulemused ja õppesisu, konkreetsete lõimingu näited ja kõik erisused, mis on konkreetse kursusega seotud.	
Teema: Maailm esimese maailmasõja eel	
Õpitulemus: • teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus; • analüüsib 20.–21. sajandi suurriikide arenguhooni ja tähtsuse muutumist rahvusvahelistes suhetes; • iseloomustab suurriikide arenguhooni ja rolli muutumist rahvusvahelistes suhetes; • tunneb maailma poliitilist kaarti enne Esimest maailmasõda: näitab kaardil suurriikide sõjalistesse blokkidesse kuuluvaid riike, koloniaalimpeeriume; • rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat; • iseloomustab maailma majanduse arenguhooni; analüüsib teaduse ja tehnika mõju inimeste elule.	Õppesisu: Näiteid suurriikide siseelust (nt mõjukad isikud, majanduselu eripära, kultuurielu jms); suurriikide roll rahvusvahelistes suhetes, sh koloniaalpoliitikas: Venemaa, Suurbritannia, Prantsusmaa, Saksamaa, Austria-Ungari, Ameerika Ühendriigid. Maailmamajandus: teadusrevolutsioon, teaduse ja tehnika mõju inimeste igapäevaelule; monopolid, kapitali eksport, vabaturumajandus ja protektsionism. Suurriikide liidud: kujunemise põhjused ja tagajärjed. Lõimingu võimalused: • geograafia - ülesanded (võrdlus ja analüüs) statistiliste andmetega (majandusnäitajad, rahvastikuandmed jne) Saksamaa, Prantsusmaa, Suurbritannia ja Venemaa kohta.
Teema: Esimene maailmasõda	
Õpitulemus:	Õppesisu:

• analüüsib 20.–21. sajandi suurriikide arenguhooni ja tähtsuse muutumist rahvusvahelistes suhetes; • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • analüüsib Esimese maailmasõja põhjusi ning sõdivate poolte taotlusi; • näitab Euroopa kaardil territoriaalseid muutusi pärast Esimest maailmasõda; • analüüsib erinevatest perspektiividest kolonialismi majanduslikke, poliitilisi ja eetilisi aspekte, tuues välja koloniaalimpeeriumide tekke ja lagunemise põhjused; • analüüsib Esimese maailmasõja tagajärgi ja mõju rahvusvaheliste suhete dünaamikale ning Euroopa riikide ühiskonnaelule; • seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära; • mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis; • tõlgendab ajaloosündmusi allikatele tuginedes erinevast vaatenurgast; • rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat; • analüüsib Eesti omariikluse saavutamise eeldusi ja protsessi; • teab Eesti Vabadussõja sündmusi ning kirjeldab sõja käiku kaardi alusel; • mõistab Vabadussõja ja Tartu rahu tähendust Eesti Vabariigi kindlustumisel; -seletab ja kasutab kontekstis mõisteid Veebruarirevolutsioon, autonoomia, Asutav Kogu, Landeswehr, Tartu rahu; • teab, kes olid Nikolai II, Vladimir Lenin, Jaan Poska, Johan Laidoner ja Konstantin Päts ning iseloomustab nende tegevust.	Esimese maailmasõja põhjused. Sõdivad pooled ja tähtsamad sõjatandrid. Esimese maailmasõja mõju Euroopa ühiskonnaelule, sh kultuuri- ja vaimuelule; impeeriumide lagunemine, uute rahvusriikide sünd Euroopas, uus maailmakord ja Rahvasteliit. Eesti iseseisvumine: eeldused, iseseisvumine, Vabadussõda, Tartu rahu. Lõimingu võimalused: • geograafia - töö geograafiliste ja ajalooliste kaartidega - territoriaalsete muutuste jälgimine ja analüüs; • kirjandus-Vabadussõda käsitlevad kirjandusteosed võrreldes dokumentaalsete allikatega.
Teema: Maailmasõdadevaheline aeg: demokraatiad ja diktatuurid	

Õpitulemus:

- toob näiteid suurriikide poliitilisest ja majanduslikust arengust ja koostööst eri ajastutel, selgitades koostöö eesmäärke;
- teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus;
- seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära;
- analüüsib allikatele tuginedes rahvusvahelisi suhteid 1920. ja 1930. aastail ning loob esile allikaandmete põhjal muutuste põhjused;
- iseloomustab allikatele tuginedes majanduse arengut maailmasõdadevahelisel perioodil ning selgitab majanduskriisi põhjusi ja mõju;
- toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas;
- analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud;
- toob näiteid demokraatia kujunemisloost;
- võrdleb inimeste õigusi, kohustusi ja vabadusi demokraatlikus ühiskonnas ja diktatuuris ning kujundab oma seisukoha;
- analüüsib demokraatia avaldumist ühiskonnaelus ja poliitikas uusajast tänapäevani;
- analüüsib riikide poliitilist arengut 20. sajandil, kõrvutades demokraatlikku ja diktatuuriühiskonda;
- analüüsib ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda inimeste ühiskondlike eneseteostusvõimaluste kaudu;
- analüüsib Eesti ühiskonna poliitilist arengut 1920. ja 1930. aastail, selgitab autoritarismi kujunemise põhjusi ja mõju ühiskonnale ning iseloomustab vaikivat ajastut;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, kommunism, NSVL, fašism, natsionaalsotsialism, Rahvasteliit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, vabadussõjalased;
- teab, kes olid Jossif Stalin, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Franklin D. Roosevelt, Konstantin

Õppesisu:

Euroopa-kesksus ning rahvusvahelised suhted. Demokraatia levik. Demokraatia põhijooned Suurbritannia, Prantsusmaa ja USA näitel: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu. Majanduskriis: põhjused, levik ja mõju, Roosevelti uus kurss. Autoritarism, totalitarism: fašism, natsionaalsotsialism, kommunism. Diktatuuride iseloomulikud jooned, eripärad ja levik: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu. Uute konfliktide kujunemine, kriisikolled. Eesti tee demokraatiale autoritarismile: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.

Lõimingu võimalused:

- **geograafia** - Euroopa riigid, Euroopa riikide kaart ning rahvastiku ja majandusandmete muutus 20. saj I poolel võrrelduna tänapäevaga.
- **ühiskonnaõpetus** - demokraatia väärtustamine, ohud demokraatialle minevikukogemuse näitel.

Päts ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust.	
Teema: Teine maailmasõda	
Õpitulemus: • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära; • analüüsib allikatele tuginedes rahvusvahelisi suhteid Teise maailmasõja eel; • iseloomustab Teise maailmasõja põhjusi ja tagajärgi; • analüüsib allikatele tuginedes Teist maailmasõda kui humanitaarkatastroofi; • analüüsib Teise maailmasõja mõju Eesti ajaloole; • teab, kes olid Winston Churchill, Charles de Gaulle, Dwight Eisenhower, Georgi Žukov, Johannes Vares ja Otto Tief, kasutab kontekstis mõisteid Anšluss, Müncheneri konverents, MRP, baaside leping, okupatsioon, holokaust, suvesõda, Atlandi harta, ÜRO.	Õppesisu: Teise maailmasõja põhjused: Saksamaa, Nõukogude Liidu ja Jaapani agressiivne välispoliitika ning demokraatlike Lääneriikide lepituspoliitika nurjumine. Sõdivad pooled: Saksamaa ja tema liitlased. Hitleri-vastane koalitsioon ja selle kujunemine: Atlandi harta, Teherani, Jalta ja Potsdami konverentside tähtsus. Teise maailmasõja tulemuste vastuolulisus ja selle tagajärjed maailma poliitilisele, majanduslikule ja ideoloogilisele arengule. Eesti Teises maailmasõjas: iseseisvuse kaotamine, okupatsioonid, sõjakaotused ja -kahjud, sõja mõju inimeste elukäikudele. Pagulaskond. Lõimingu võimalused: • ühiskonnaõpetus: sõda ja rahu - inimkonna valikud inimsusevastaste tegude vältimisel; inimsusevastaste tegude anatoomia; • riigikaitseõpetus - kodanikukaitse ja riigikaitse - inimeste asjatundlikud ja väärikad valikud sõjaolukorras; sõjapidamise viisid. • eesti keel ja kirjandus: intervjuu koostamine sõjapagulasega, võitja riigi esindajaga, kaotaja riigi esindajaga.
Kursus V õpitulemused ja õppesisu, konkreetset lõimingu näited ja kõik erisused, mis on konkreetse kursusega seotud.	

Teema: Külma sõda

Õpitulemus:

- teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus;
- mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajaloo perioodidel;
- analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas;
- iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu;
- teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus;
- analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajaloo perioodidel;
- analüüsib allikate põhjal külma sõja põhjusi ja kujunemist ning teab avaldumisvorme;
- analüüsib allikate põhjal külma sõja kriiside tekkimise põhjusi ning osaliste taotlusi ja tulemusi; -analüüsib rahvusvahelist olukorda külma sõja ajal;
- teab, kes olid Harry Truman, John F. Kennedy, Nikita Hruštšov, Fidel Castro ning iseloomustab nende tegevust;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid külma sõda, kriisikolle, NATO, VLO, võidurelvastumine, raudne eesriie.

Õppesisu:

Külma sõja kujunemine ja selle avaldumise vormid: võidurelvastumine, liidud. Kriisid: Korea sõda, Suessi kriis, Kuuba kriis, Vietnami sõda, Berliini kriisid. Kahepooluseline maailm: USA ja NSVLi vastasseis. Lõhestatud Saksamaa: lõhestamine.

Lõimingu võimalused:

- **geograafia** - Euroopa poliitiline kaart, **ühiskonnaõpetus** - demokraatia väärtustamine rahvusvahelistes suhetes; külma sõda maailmamajanduse mõjutajana.

Teema: Demokraatlik maailm pärast teist maailmasõda

Õpitulemus:

- teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus;
- võrdleb inimeste õigusi, kohustusi ja vabadusi demokraatlikus ühiskonnas ja diktatuuris ning kujundab oma seisukoha;
- analüüsib demokraatlike riikide arengu põhijooni;
- teab Euroopa integratsiooni kujunemist ja põhietappe;

Õppesisu:

USA: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu. Ühise Euroopa integratsiooni otsingud. Euroopa integratsioon.

Lõimingu võimalused:

- **geograafia** - Euroopa riikide kaart,

• teab, kes olid Ronald Reagan ja Robert Schumann, ning iseloomustab nende tegevust; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid Euroopa Liit, Euroopa Nõukogu, OSCE.	• ühiskonnaõpetus - demokraatia väljakutsed 20. sajandil.
Teema: NSV Liit ja kommunistlik süsteem	
• Õpitulemus: seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära; • analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel; • analüüsib kommunistliku süsteemi kujunemislugu ja põhijooni; • iseloomustab NSVLi ühiskonnaelu arengut; • analüüsib kommunistliku süsteemi kriiside põhjusi ja tagajärgi; • analüüsib Eesti ühiskonna arengut Nõukogude okupatsiooni ajal; -seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kollektiviseerimine, industrialiseerimine, stalinism, sula, stagnatsioon, dissidentlus, Brežnevi doktriin, plaanimajandus, sotsialismileer, liiduvabariik, kultuurirevolutsioon; • teab, kes olid Jossif Stalin, Nikita Hruštšov, Leonid Brežnev, Mao Zedong, Johannes Kábin, Aleksander Dubček ja Lech Walesa, ning iseloomustab nende tegevust.	Õppesisu: Kommunistliku süsteemi kujunemine. Ida-blokk: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu, Moskva poliitika ja kriisid: Ungari ülestõus, Praha kevad, Poola kriisid, solidaarsus. NSVL: stalinism, sula, stagnatsioon. Eesti NSV: ühiskond, majanduse areng, rahvastik, vastupanu vormid, suhted väliseestiga. Lõimingu võimalused: • ühiskonnaõpetus - Nõukogude Liidu kui inimsusevastase režiimi olemus, dissidentlus kui kodanikualgatus totalitaarrežiimi oludes.
Teema: Maailm sajandivahetusel	
Õpitulemus: • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas; • analüüsib allikate põhjal NSV Liidu ja selle mõjusfääri lagunemise põhjusi; • teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil pärast külma sõja lõppu;	Õppesisu: NSVLi ja kommunistliku süsteemi lagunemine: Berliini müüri langemine, majanduslikud ja poliitilised reformid NSVLis. Kommunistliku bloki lagunemise ja kommunistlike ideede krahhi mõju väärtushinnangutele. Külma sõja lõpp ja geopolitilised muudatused: poliitilise kaardi muutumine. USA rolli muutus: uus jõudude vahekord maailmas. Eesti iseseisvuse taastamine. Integratsioon

• analüüsib allikate põhjal jõudude vahekorra muutusi rahvusvahelistes suhetes ning uute pingekollete kujunemist; • analüüsib allikate põhjal Eesti iseseisvuse taastamist ning teab riikluse ülesehitamise käiku; • analüüsib allikate põhjal Eesti integreerumist Euroopasse ja maailma; • teab, kes olid Ronald Reagan, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, George Bush, Vaclav Havel, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid perestroika, glasnost, laulev revolutsioon, Rahvarinne, Balti kett, interrinne, ERSP, Eesti Kongress, Põhiseaduse Assamblee.	Euroopasse ja maailma: laulev revolutsioon, riikluse taastamine. Uued pingekolded: Balkani kriis. Lõimingu võimalused: • eesti keel ja kirjandus nekroloogi kirjutamine NSVL-i kohta.
Kursus VI õpitulemused ja õppesisu, konkreetsed lõimingu näited ja kõik erisused, mis on konkreetse kursusega seotud.	
Teema: Eluolu ja kultuur	
Õpitulemus: • arutleb inimeste igapäevaelu valikute üle demokraatlikes ja totalitaarsetes ühiskondades; • toob näiteid solidaarsusliikumistest ning kirjeldab nende mõju ühiskonnale; • teab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning iseloomustab nende rakendumist igapäevaelus; • toob näiteid kultuurielust ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega.	Õppesisu: Näiteid noorsooliikumistest (biitnikud, hipid, punkarid jms) ja nende mõju ühiskonnale, afroameeriklaste solidaarsusliikumine ja panaafrikanism, feminism, keskkonnakaitse. Ühiskondlike liikumiste ja ideoloogiate avaldumine kultuuris. Muutused eluolus: viktoriaanliku maailma lagunemine, naiste emantsipatsioon, spordi populaarsuse kasv, mood, massikultuur, kodumasinad. Teaduse ja tehnika areng: autoajastu, raadio, televisioon, arvuti ja internet, kosmoseajastu. Kultuurivaldkondade arengu iseloomulikud jooned: vaimse murrangu ilmingud kunstis, kirjanduses, arhitektuuris, muusikas. Mitmekultuuriline maailm. Poliitiliste olude mõju Eesti kultuurile ja eluolule. Lõimingu võimalused:

	• ühiskonnaõpetus - kodanikualgatuslikud liikumised ja subkultuurid ühiskondlike muutuste teenistuses; sport kui poliitiline tööriist; • kunst, muusika - popkultuuri ja ühiskonnaelu vastasmõju; kultuuri eredamaid hetked ühiskonnatrendide mõjutajana; • füüsika - tehnilised uuendused 20. sajandil.
Teema: Sõja ja rahu küsimus	
Õpitulemus: • analüüsib, mis asjaoludel kujunesid ja muutusid inimeste hoiakud ning väärtushinnangud sõja ja rahu küsimuses 20. sajandi jooksul; • analüüsib allikate põhjal rahvusvaheliste organisatsioonide rolli riikidevahelistes suhetes; • selgitab Lähis-Ida kriisikolde kujunemise põhjusi, selgitab kriisi olemust ja püüdeid seda lahendada; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid desarmeerimine, võidurelvastumine, patsifism.	Õppesisu: Suhtumine sõdadesse: patsifism, võidurelvastumine, desarmeerimine, tuumasõja oht. Rahvusvahelised organisatsioonid: Rahvasteliit, ÜRO, NATO, uue maailmakorra loomise katsed. Konfliktid ja nende lahendamise püüded Lähis-Ida näitel. Eesti osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös. Lõimingu võimalused: • ühiskonnaõpetus - üksikisiku radikaliseerumine ideoloogiate mõjul.
Teema: Inimsusevastased kuriteod	
Õpitulemus: • selgitab, millised arengusuunad ühiskonnas tegid võimalikuks inimsusevastaste kuritegude toimepaneku; • mõistab inimsusevastaste kuritegude olemust ning nende taunimise ja vältimise vajalikkust; • toob näiteid inimsusevastaste kuritegude toimepanemistest ja nende tagajärgedest; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid genotsiid, holokaust, küüditamine, GULAG.	Õppesisu: Massikuritegude ideoloogilised alused ja psühholoogilised juured. Koonduslaagrid, GULAG. Küüditamised. Natsismikuriteod: holokaust. Kommunismikuriteod. Genotsiid, etnilised puhastused. Inimsusevastased kuriteod Eestis. Lõimingu võimalused: • kirjandus ja ajalugu (ajalooliste sündmuste ja romaanide analüüs).

	• ajalugu ja kunstiõpetus (kollaažide tegemine).
Teema: Muu maailm	
Õpitulemus: • iseloomustab koloniaalsüsteemi toimimist, selle lagunemise põhjusi ja tagajärgi; - analüüsib uute vastasseisude kujunemist maailmas pärast külma sõja lõppu; • analüüsib allikate põhjal väikerahvaste õigusi suurriikide koosseisus.	Õppesisu: Koloniaalsüsteemi lagunemine ja selle tagajärjed. Uute vastasseisude kujunemine, terrorism. Lääne ühiskonna väljakutsed nüüdisaegses maailmas.